ISSN 2278-8808 SJIF 2015: 5.403
An International Peer Reviewed & Referred
SCHOLARLY RESEARCH JOURNAL
FOR INTERDISCIPLINARY STUDIES

परिपाठामध्ये शैक्षणिक तंत्रज्ञानाचा वापर

डॉ. अरूणा भांबरे & प्रा.अमिता डंबीर *(59-62)*

सहाय्यक प्राध्यापक, श्री समर्थ बी.एड्.कॉलेज ऑफ एज्यु.ॲंड रिसर्च

म्हसणे फाटा, पारनेर, अहमदनगर.

आझम डी.एड्.कॉलेज पुणे

SRJIS IMPACT FACTOR SJIF 2015: 5.401
Date of Issue Release: 04/03/2017,
Volume: SRJIS, Jan-Feb, 2017, 4/30

Scholarly Research Journal's is licensed Based on a work at www.srjis.com

एंगल्सने कलेचा उगम हा मानवी श्रमातूनच मानला आहे. त्यांचे म्हणणे असे की□निसर्गाशी सतत संघर्ष करीत असताना मनुष्य आपल्या स्वतःच्या दोन पायांवर उभे राहण्यास शिकला. सहाजिकच मनुष्याचे दोन्ही हात पूर्णपणे स्वतंत्र झाले. स्वतंत्र झालेल्या हातांनी सर्वप्रथम त्याने ओबड धोबड दगडांपासून तीक्ष्ण अवजारे तयार केली होती. पुढे सामाजिक जीवनाच्या विकासातून ज्यांनी कधीकाळी अवजारे तयार केली होती ते हात इतके समर्थ झाले की□उत्तमोत्तम चित्रे□शिल्प□ संगीत इत्यादी कलांची निर्मीती करू लागले. अशा श्रमामुळे निसर्गाशी□निसर्गाच्या रहस्यमय स्वरूपाशी अगदी जवळून ओळख झाली व पुढे या निसर्गाच्याच कलाकृती करण्याइतका तो समर्थ झाला. मानवाचे आजचे रूप हे हजारो वर्षाच्या प्रदीर्घ जीवन विकास प्रि□येचा भाग आहे.

कला व शिक्षण यांच्यात अनेक बदल घडत गेले. शाळांची निर्मीती झाली व त्याबरोबर विविध शिक्षण पद्धतीही उदयास आल्या. शिक्षण क्षेत्रात □ंती झाली. शिक्षणात कलेच्या अंगाला खूप महत्व प्राप्त झाले. कलेचा दैनंदिन परिपाठात उपयोग केला जाऊ लागला. परिपाठातील संस्कृत श्लोक□प्रार्थना गीते□समुहगीते□बोधकथा□सुविचार□म्हणी इ. विविध उप□मांच्या उपयोगाने संस्कार वृद्धी व व्यक्तिमत्व विकास होऊ लागला. खेळांमुळे आत्मविश्वास वाढू लागला.

महाविद्यालयातील विद्यार्थी शिक्षक अशा अनेक कलागुणांनी निपुण असणे आवश्यक वाटू लागले. कारण जसा शिक्षक तसा विद्यार्थी या उक्तिप्रमाणे शिक्षक ६४ कलांपैकी जास्तित जास्त कलांमध्ये प्रविण झाले तर विद्यार्थ्यांना खूप फायदा होईल. तसेच आजचे युग तर तंत्रज्ञानाचे युग. ज्या कला विद्यार्थी शिक्षकांकडे नाहीत त्या त्यांनी तंत्रज्ञानाच्या मदतीने गोळा करून विद्यार्थ्यांना दिल्या तर बी.एड्.च्या विद्यार्थ्यी शिक्षकात आत्मविश्वास निर्माण होईल तसेच आपल्या शिक्षकीपेशात खूप फायदा होईल म्हणून त्यांच्या कलागुणांना वाव देण्यासाठी व तंत्रज्ञानाच्या वापराचा उपयोग करण्यासाठी **"परिपाठामध्ये शैक्षणिक तंत्रज्ञानाचा वापर "** एक अभ्यास या उप□माचे नियोजन करून अभ्यास केला.

उपक्रम शिर्षक ः परिपाठामध्ये शैक्षणिक तंत्रज्ञानाचा वापर एक अभ्यास.

उपक्रमाची उद्दिष्टे ः

१. विद्यार्थी शिक्षकांना विविध शैक्षणिक तंत्रविज्ञानाच्या साहित्याची ओळख करून देणे.

२. विद्यार्थी शिक्षकांना विविध शैक्षणिक तंत्रविज्ञानाच्या साधनांचा परिपाठामध्ये वापरासबंधीचे ज्ञान देणे.

३. गटागटाने विद्यार्थी शिक्षकाकडून विविध शैक्षणिक तंत्रविज्ञान साहित्याचा वापर करून दर्जेदार परिपाठ सादरीकरण करणे.

उपक्रमाचे पूर्वनियोजन ः

१. प्रस्तुत उपक्रमात श्रीसमर्थ कॉलेज ऑफ एज्यु. ॲन्ड रिसर्च या संस्थेच्या बी.एड.प्रथम वर्ष ४० व व्दितीय वर्ष ४० अशा एकूण ८० विद्यार्थी शिक्षकांचा समावेश करण्यात आला आहे.

२. विद्यार्थी शिक्षकांची १०-१० चे असे ८ गटात विभागणी.

३. MSCIT कोर्स पूर्ण केलेल्या विद्यार्थी शिक्षकाची गटप्रमुख म्हणून नेमणूक.

४. प्रत्येक गटास तंत्रज्ञानयुक्त साधनांचा वापर करून पाठ घेण्यासंबंधीचे मार्गदर्शन.

५. तंत्रज्ञानयुक्त परिपाठ सादरीकरणाची पूर्वतयारी व सराव.

६. यामध्ये घटक ठरविणे, साहित्य व साधने निश्चिती, इंटरनेटवरून साहित्य गोळा करणे, मांडणी करणे इ. कार्य.

७. सर्व विद्यार्थी शिक्षकांच्या समोर प्रार्थना हॉलमध्ये परिपाठ सादरीकरण.

उपक्रमाची प्रत्यक्ष अंमलबजावणी ः

सदर उपक्रमामध्ये बी.एड्.प्रथम वर्ष ४० व व्दितीय वर्ष ४० अशा एकूण ८० विद्यार्थी शिक्षकांचा समावेश केला होता. एकूण ८ गट.

प्रत्येक आठवडयात एका गटाने आठवडयातून एकदा तंत्रज्ञानासह परिपाठ सादरीकरण सन २०१६-२०१७ या शैक्षणिक वर्षातील ऑगस्ट-सप्टेंबर मध्ये घेण्यात आले.

टप्पा १ ः नियोजन

१. विद्यार्थी शिक्षकांचे गट पाडणे व गटप्रमूख नेमणे.

२. परिपाठातील घटक ठरविणे.

टप्पा २ ः मार्गदर्शन

१. मार्गदर्शक प्राध्यापक गटाला परिपाठातील घटक व ते घटक तंत्रज्ञान साहित्याचा वापर करून कसे मांडावे या संवंधीचे मार्गदर्शन.

२. विद्यार्थी शिक्षक गटागटाने सादरीकरणासंबंधीचे कामकाज विभागून मार्गदर्शकाच्या मदतीने पुढीलप्रमाणे काम करतात.

अ. परिपाठातील घटकासाठी इंटरनेटवर उपलब्ध असलेली गाणी, फिल्म, माहिती, फोटो याचा शोध घेणे.

ब. प्रत्यक्ष संगणक प्रणालीचा वापर करून गोळा केलेल्या माहितीचे मांडणी करणे आशयात चित्र व रंगसंगतीव्दारे आकर्षकता आणणे आवश्यक तो मजकूर टाईप करणे ppt तयार करणे माहिती साठवणे नको असलेली माहिती काढून टाकणे परिपाठातील घटकांनुसार म लावणे विविध सॉफ्टवेअरचा वापर करून फिल्म तयार करणे इ. कार्य

टप्पा ३ ः प्रत्यक्ष परिपाठ सादरीकरण व मूल्यमापन

१. विद्यार्थी शिक्षक त्यांना दिलेल्या दिवशी ३0 मिनीटात निवेदनासह तंत्रज्ञानयुक्त परिपाठाचे सादरीकरण करतात.

२. परिपाठामध्ये सर्वसाधारणपणे पुढील घटकांचा समावेश असतो. राष्ट्रगीत प्रतिज्ञा संविधान प्रास्ताविक श्लोक सुविचार पंचांग दिनविशेष व्यक्तिविशेष विज्ञानजगत बातम्या चिंतन बोधकथा सामान्यज्ञान प्रश्न समूहगीत मौन इ.

या सर्व घटकांचे सादरीकरण करताना आशयाला अनुसरून फोटो फिल्म चित्र क्लिप याचा वापर करतात.

३. परिपाठ सादरीकरणानंतर गटातील विद्यार्थी शिक्षक व उपस्थित प्राध्यापक पुढील मुद्दयांना अनुसरून समीक्षा करतात.

मुद्दे ः

वातावरणनिर्मीती तंत्रज्ञानाचा वापर व हाताळणी निवेदन कलाविषयक आशय विद्यार्थी शिक्षकांचे सादरीकरण कौशल्य परिपाठाच्या घटकातील विविधता व नाविन्य विविध कला वापरातील एकंदरित दर्जा इ.

तुलनात्मक तक्ता ः

अ. .	निरीक्षण मुद्दे	पूर्व निरीक्षण श्रेणी			उत्तर निरीक्षण श्रेणी		
		अ	ब	ख	अ	ब	क
१	वातावरणनिर्मीती	१	५	२	७	१	0
२	तंत्रज्ञानाचा वापर व हाताळणी	0	२	६	६	२	0
३	निवेदन	२	६	0	६	२	0
४	कलाविषयक आशय	३	४	१	४	३	१
५	विद्यार्थी शिक्षकाचे सादरीकरण कौशल्य	३	३	२	४	४	0
६	परिपाठाच्या घटकातील विविधता व नाविन्य	१	६	१	४	३	१
७	विविध कला वापरातील एकंदरित दर्जा	२	२	४	६	२	0

उत्तर निरीक्षणात दिसून आलेल्या बाबी ः

विद्यार्थ्यी शिक्षकांचे परिपाठ सादरीकरणाचे निरीक्षण व त्यानंतर गटचर्चेव्दारे केलेल्या मूल्यमापनातून दिसून आलेल्या बाबी खालीलप्रमाणे

१. परिपाठामध्ये संगणक तंत्रज्ञानाचा वापर केल्याने वातावरण निर्मीती चांगली झाली.

२. विद्यार्थी शिक्षकांना तंत्रज्ञान साहित्य उदाः संगणक LCD स्पिकर इ. बाबी हाताळण्याचे ज्ञान प्राप्त झाले व वापराविषयी भिती कमी झाली.

३. विद्यार्थी शिक्षकांच्या संगणक कौशल्यामध्ये वाढ व हाताळण्यामध्ये गती आली. उदाः कट, पेस्ट, डिलीट, सर्च, फाईल तयार करणे, माहिती साठवून ठेवणे इ.

४. विद्यार्थी शिक्षकांना नवनवीन संगणक Application व Software बाबत माहिती मिळाली.

५. विद्यार्थी शिक्षकांना नवनवीन गाणी ऐकणे, निवड करणे याची माहिती मिळाली.

६. सादरीकरण कौशल्यातील बारकावे, वेळ, माहितीचे नियोजन व व्यवस्थापन इ. बाबत विद्यार्थी शिक्षकांना माहिती मिळाली.

७. Internet, youtube, windows movie maker इ. software बाबत विद्यार्थी शिक्षकांना माहिती मिळाली.

८. संगीत साहित्याची कमतरता मल्टिमिडीयाच्या वापराने दूर करण्यात आली.

९. ताल, सुर, लय याबाबत माहिती मिळाल्याने त्यांना निवडीची आवड निर्माण झाली.

१०. शैक्षणिक तंत्रज्ञान साहित्याचा प्रभावी वापराविषयी विद्यार्थी शिक्षकांना माहिती मिळाली.

११. दूर्मिळ चित्रे, वैशिष्यपूर्ण व्यक्तींची माहिती व त्यांच्या जीवनातील प्रसंगचित्रे, प्रगत तंत्रज्ञान विषयक माहिती विद्यार्थी शिक्षकांना समजली.

१२. तंत्रज्ञान व कला यांच्या वापराने आत्मविश्वासाने परिपाठ घेण्याचा कल वाढलेला दिसून आला.

फलनिष्फती ः

१. परिपाठाच्या वेळी शैक्षणिक तंत्रज्ञान वापराने वातावरण निर्मीती चांगली झाली.

२. परिपाठाच्या माध्यमातून विविध शैक्षणिक तंत्रविज्ञान साहित्याची ओळख विद्यार्थी शिक्षकांना झाली.

३. विद्यार्थी शिक्षकांच्यामध्ये परिपाठात तंत्रज्ञान साहित्य वापराने विविध कलागुण वापराची दृष्टी निर्माण झाली.

४. विद्यार्थी शिक्षकांच्या सादरीकरण कौशल्यामध्ये सुधारणा झाली.

५. विद्यार्थी शिक्षकांना परिपाठामध्ये शैक्षणिक तंत्रज्ञान वापरल्याचा आनंद मिळाला. त्यातून परिपाठात सहभाग घेण्याचे प्रमाण वाढले.

६. विद्यार्थी शिक्षकांच्या विविध कलागुणांना वाव मिळण्यास मदत झाली.

७. दैनंदिन परिपाठाचा दर्जा सुधारण्यास मदत झाली. संगीत प्रकारांची माहिती घेण्याचे प्रमाण वाढले.

८. परिपाठामध्ये विविधता व नाविण्य येण्यास मदत झाली.